

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus IX. De dispensatione matrimoniali in forma pauperum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

non esse actum Simoniacum; quia hic non intervenit temporale pro spirituali; sed temporali; sic Castropalaus cit. 2. *Secundo adverte*. Loquimur autem de solis actibus recipiendi, & examinandi testes, & similibus.

2277. Re. 2, eam exactionem, vel receptionem rei temporalis pro ipso actu jurisdictionis spiritualis, omnino esse Simoniacum; sicut enim iste est quid spirituale, & res illa, ut ponitur, quid temporale; intellige, si fiat in compensationem ejus. Nam in hoc est vitium Simoniacum, quod spirituale temporali, tanquam per illud compensabile, aestimetur.

2278. Re. 3, esto, quod Ministris Ecclesiae datur, & ab illis etiam exigitur ad congruam, & decentem sustentationem, sine qua fidelibus non possunt prestare ministeria sacra, non sit Simoniacum, aut alio titulo illicitum; si tamen exigeretur *ut laboris stipendium*, saltem in casu dispensationum matrimonialium, fore turpe lucrum, nimirum interdictum per eam clausulam *deposita omni spe, &c.* sic Castropalaus cit. num. 8. & alij. Ratio hujus est. Nam hoc significant ea verba: *deposita omni spe cujuscunque muneris & premij*; quia nomine muneris veniunt *donativa* & nomine *premiij*, *stipendium*, merces, & laboris compensatio, ut exponit Farinac. Volum. 4. *sess. 22. c. 3. de Reform. V. cognoscatur*. Nec est expositio aliena à mente Pontificum. Nam ita declaravit S. Congreg. CC. Trid. dicens, dictam clausulam intelligi, ut nemo (nisi Notarius pro examinandis testibus, & capiendis informationibus quartam partem aurei seu ducati) quicquam, *etiam pro mercede laboris necare suscepti, vel alio quovis titulo*, recipere possit, de quo V. Corrad. l. 7. c. 6. n. 14. & alij.

2279. Dices: saltem, vi ejus clausulae, non veniunt inter prohibita munera, *esculenta*, & *potulenta*, quae paucis diebus consumi possunt. 1. quia haec sunt modica, nec tantam vim habent corrumpendi animos Judicum. 2. quia id conceditur in *c. statutum. S. Insuper. de Rescript. 32.* probabilius negati illatum; cum expressè prohibeatur acceptio *cujuscunque muneris*, & *premiij*; & excommunicatione puniatur Vicarius, contra prohibitionem recipiens *aliquid*; quo satis clarè, repetitâ

Tom. IV.

prohibitione, Pontifex ostendit, esse intentionem suam, ut *gratis omnino*, sine ullius etiam modicæ rei acceptione, mandata dispensationum matrimonialium executioni dentur. Ad alterum ex *c. statutum 32.* esse casum diversum. Nam ibi non agitur de delegato ad dispensandum in matrimonio, sed ad *lites*, quae commissio communiter diu durat, & eget labore magno, consequenter digna est magno stipendio, cujus comparatione ejusmodi esculenta modica sunt, & vix considerantur; at commissio in nostro casu est brevissima: ergo.

ARTICULUS IX.

De dispensatione matrimoniali in forma pauperum.

Ante resolut. not. 1. jurisdictionem dispensandi in impedimentis matrimonij committi de stylo Curiae Romanae, quandoque in forma pauperum, nimirum sub clausula: *dummodo ipsi pauperes, & miserabiles existant, ac ex suis labore, & industria tantum vivant*; nam quando commissio caret eâ clausula, dicitur facta in forma Ordinaria. Not. 2. dispensationem matrimonialem in forma pauperum, solum concedi ad succurrendum mulieri aliâ (nisi dispensetur) subitaur periculum vel honoris amittendi, vel non aliter reparandi. ut notat de Justis l. 1. c. 7. num. 1. Vide tamen, quae dicam infra à n. 2283. & seq.

Not. 3. ex eod. n. 5. hujus dispensationis praxim ita se habere, ut Orator, si non plus, quam centum milliaribus distet ab urbe, teneatur personaliter ad urbem accedere, & pro dispensatione supplicare; quod tamen sic limitat, ut si impedimentum dispensandum sit infra secundum gradum, & ipsi talis accessus sit moraliter difficilis, excusetur à personali accessu, ita tamen, ut ipsius Ordinarius, in fide paupertatis, simul testetur etiam *de dicta difficultate*. Si autem impedimentum dispensandum sit intra secundum gradum consanguinitatis, vel affinitatis, requiri personalem Oratoris accessum ad urbem, ut in forma pauperum dispensetur; nec ab isto accessu excusari, etiam si sit longa distantia, & labore maximâ paupertate, & vitio corporis (ut est esse *caecum, claudum, debilitatum*) dummodo iter arripere possit.

Aaaa 2

Haec

Hæc dicit de Justis *cit. n. 6.* sed mihi persuadere non possum, ista tam severè à benigna matre Ecclesiæ exigì (propter solum terminum *in forma pauperum*, & ejus effectum de quo n. 2285.) tibi aliàs sunt iustæ, & graves causæ; his præmissis:

2282. Cum in ejusmodi dispensationibus, difficultatem potissimam faciat. 1. clausula, *dummodo ipsi pauperes, & miserabiles existant.* 2. Attestatio ordinarij super oratorum paupertate, ac miserabilitate, vel (si ipsi Romam accedere non possint) legitimo impedimento. 3. de reliquis operibus, quæ prius peragenda injunguntur rite peractis: breviter ea subjungemus, quæ ad rectam illorum intelligentiam requiruntur.

§. I.

De paupertate Oratorum.

2283. Cum prædicta clausula (*dummodo ipsi pauperes existant*) importet conditionem, verificandam ante mandati executionem, quæstio est, quo sensu (ad mentem Papæ clausulam illam apponentis mandato dispensationis) intelligendum, consequenter verificandum sit, *oratores esse pauperes?*

2284. Pro Resolut. not. 1. inter *inopem, egenum & pauperem* esse aliquam differentiam, ut notat Benedict. Pereyra in *Elucidario utriusque juris n. 581.* secundum quem *inops* dicitur, qui nihil habet; *egenus*, cui defunt vitæ necessaria: *pauper* in jure, qui non 50. aureos habet in bonis, teste Bartol. *L. nonnulli. ff. de Accusat.* & subjungit: igitur *pauperum* appellatione veniunt non solum mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ, & dignitate videntur indigere; ita Mascard. *de probat. conclus. 1154. n. 14.* Titiaq. *de pia causa in præf. pag. 10.* Bartol. in *l. 1. n. 35. C. de sacros. Ecclesiæ*, & *Surdus de aliment. tit. 1. q. 93. n. 30.* ubi n. 33. subdit *pauperem* dici, qui habet multas filias nobiles; *pauperum* quoque appellatione veniunt carcerati, & carcere detenti: quibus proinde erogari poterit legatum, sive reliquum factum pauperibus, ut tenet Salicet. in *L. Judices. C. de Episc. aud.*

Not. 2. olim dispensationes *in forma pauperum* non fuisse expeditas, nisi cum clausula: *dummodo ipsi pauperes existant;*

quia verò deprehensum est, quosdam titulo paupertatis usos, non fuisse mediè tam destitutos (ut non potuerint solvere compositiones, aliæque jura officialium) tempore Urbani VIII. constitutum fuisse, ut ad occurrendum ejusmodi fraudibus, deinceps adderetur clausula: *dummodo ipsi pauperes, & miserabiles existant, ac ex suis labore, & industria tantum vivant;* ita Corrad. *l. 8. c. 5. n. 4.*

Ex hoc colliges, quòd dispensatio *in forma pauperum*, præter effectus, quos habet dispensatio *in forma ordinaria* relative ad liberandum ab impedimento dirimentis, liberet etiam à *solutione compositionum, & consuetorum jurium, Officialibus Romane Curie, cæterorumque debitorum*, ut notat Corrad. *cit. n. 2.* consequenter, ne his fraudentur, totam dispensationis vim (superpositis cæteris) fundari in paupertate, & miserabilitate oratorum, eximite illos à onere solvendi compensationes, & officialium jura.

Colliges. 2. cum certum sit, in ambiguis potissimam rationem cognoscendam sensum, & intentionem legis, sitam esse sine fine legis, per eum actum, vel omissionem intento, rectè verificari observantiam legis, qui est conformis fini, per legem intento; cum ergo finis ejus clausulæ sit cavere, ne ficta paupertate, impetretur dispensatio *in forma pauperum*, ne compensationes, & Officialibus Curie fraudentur iuribus suis, eà paupertate oratorum, illa non solventium, dicta clausula verificabitur, quæ revera fit, quòd ea onera *morantur*, seu considerato ipsorum statu, & proventibus, prudentium judicio solvere non possint.

Hinc colliges. 3. clausulam: *si ipsi pauperes existant*, sufficienter verificari, si oratores ambo (nam hoc exigitur) in bonis non habeant 50. aureos, ut notavimus n. 2284. & tenet etiam Corradus *cit. n. 11.* dixi *in bonis*, non attendendo rem, sed annuum ex illa proventum, considerato eorum statu, & qualitate eorum quoad decentem sustentationem, ut notat de Justis *l. 1. c. 7. n. 69.* quare nisi ultra decentem sustentationem habeant, ex quo compositionem, & Officialium Romane Curie jura solvant, verè pauperes sunt, prout exigitur, ut verificetur ea clausula (*dummodo ipsi pauperes existant*) præcisè confiderata.

§. 11.

De miserabilitate Oratorum.

218. Not. 3. per *soluionem compositionis* hic intelligi certam quantitatem pecunie, pendendam ab oratoribus, qui in certis matrimoniorum impedimentis dispensari volunt. Duplicem causam hujus compositionis, seu pecunie ab oratoribus persolvende assignat Corradus *cit. l. 8. c. 5. n. 3 3. & seq.* Prima est, quia si gratis passim concederentur dispensationes impedimentorum, vix esset, qui non molestaret Curiam, ubi levis etiam spes affulgeret matrimonij melioris cum impedita; ne igitur hoc fiat, compositio exigitur, ut *saltem impensarum timore deterriti* desistant à petendo, secum dispensari.

Altera est, quia, cum Papa, & Sedes Apostolica multis subit necessitatibus, & oneribus, præsertim pro propaganda, tuendaque fide Catholica, præbendo larga subsidia Principibus Catholicis contra hostes veræ fidei, ut constat in tot, ac innumeris propè casibus; justum omnino est, ut, ubi legem suam, in gratiam fidelium, pro certis casibus relaxat, ab ipsis etiam reciprocè juvetur in sustentandis oneribus; quæ incumbunt in dies, pro salute Gregis, & Ecclesie à Christo sibi commissæ.

219. Dices in CC. Trid. *sess. 24. c. 5.* dicitur, ubi iusta causa dispensandi subest, debere dispensari *gratis*. Respondet Corradus *cit. n. 34.* id habere locum *in compositionibus*; non autem *in mercede*, quæ propter bullarum expeditionem solvitur; & sic responsum à S. Congreg. CC. imò Garcia *de Benefic. p. 8. c. 2. n. 101.* nec respectu compositionis servari propter necessitates, & onera Papæ, ac Sedis Apostolicæ; sic illi; quod etiam habet Barbof. in *cit. loco Trid. n. 22.*

220. Non est dubium, in decretis CC. Trid. salvan esse auctoritatem summi Pontificis (ut habetur *ibid. sess. 25. c. ult. ibi: Sancta Synodus omnia, & singula*, sub quibuscunque clausulis, & verbis, de morum reformatione, & Ecclesiastica disciplina *statuta, declarat, ita decreta fuisse, ut in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ esset, & esse intelligatur*) non tamen ab ijs recedendum est, nisi constet ipsius summi Pontificis factò, vel mandato, talem recessum, in certo casu, firmatum esse.

Hæc circumstantia, quòd oratores sint *2291. Miserales*, primùm à tempore Urbani VIII. ut dictum est, additur mandato dispensationis *in forma pauperum*, ne per affectatam paupertatem, impetratà dispensatione *in forma pauperum*, iraudentur officiales Curie juribus suis, & dolo impetretur remissio solvendi compositiones. Hinc inferunt communiter Curiales, qui experientiam suam typis mandarunt, hodie, tibi apponitur ea clausula [*dummodo ipsi adeo pauperes, & miserales existant, quod ex labore, & industria sua tantum vivant*] requiri, quòd verificetur, & oratorum paupertas, & miserabilitas, non qualiscunque, sed *quæ non habeant, unde vivant, nisi tantum ex labore, & industria sua*; ita Corradus *cit. l. 8. c. 5. à n. 14.* cum Parisio *de Resign. benefic. l. 16. q. 1. n. 15.* causam reddens: *quia aliàs facile fraudarentur officiales Curie, debitis suis emolumentis.*

Not. autem i. eam circumstantiam: *2292. dummodo miserales &c.* teste Corrado *l. 8. c. 5. n. 4.* à tempore Urbani VIII. *addi ab ipsis officialibus*, & quidem, si ex mente summi Pontificis (secundùm dicta sæpius) non est dubium, & servandam, & verificandam esse; sed difficultas est, ex quo capite quis rectè probet; prout hic exigitur, *se miserabilem esse*, ad effectum impetrandi legitimè dispensationem *in forma pauperum*? Corradus *cit. à n. 12.* ait: *pauperem* hoc loco dici, qui non habet in bonis 50. aureos; *miserabilem*, ad cuius commiserationem nos natura inclinatur: sed hoc ipsum valde obscurum est, & super his nec inter ipsos ejusmodi Curiales convenit, ut, videri potest apud Corradum, & de Justis *loc. cit.* Rebus igitur, & sine, propter quem hæc clausula apponitur, consideratis, salvo meliori judicio, existimo *paupertatem* sufficienter verificari in eo, qui *necessè habet sibi querere vitium labore suo*, ut ait Gloss. in *L. Paupertas. ff. de Accusat. iur. Port. & §. Non tamen Instit.* quibus ex causis: *miserabilitatem* autem, si *tantum* labore suo; *nec alio modo*, sustentare se potest. Et ita sentire videtur de Justis *cit. n. 84.* Cujus ratio est, quia

quia sic uterque terminus sortitur suum effectum, & quidem quilibet alium, ut patet consideranti.

2293. Ex dictis colliges, adhuc verificari clausulam, quod oratores *pauperes & miserabiles* existant, si revera *potior* sustentatio eorum, solum nascatur ex labore, ac industria ipsorum, ita ut his seclusis, non haberent alias decentem victum, licet ex agello aliquo, vel bono simili habeant aliquem proventum modicum; quia licet particula *tantum* sit exclusiva omnium, quæ in dispositione inclusa non sunt, loquendo de rigore juris; in hoc tamen casu potius id, quod naturalis æquitas, quam juris apex suadet, dicendum videtur. Ratio est ex dictis; nam finis hujus clausulæ (*ne officiales Curie fraudentur suis emolumentis*), ut loquitur Corradus relatus supra non videtur cum eo rigore exigere, ut propter modicum pecuniæ, quod fortassis obveniret ex illo oratorum agello, particula *tantum* tam rigore accipiatur, ut negetur oratoribus dicto modo pauperibus dispensatio *in forma pauperum*, licet habeant justasomnino causas; & alias, ob eandem, oblatâ pecuniâ, certò dispensationem reciperent in forma ordinaria. Hoc enim nec de mente Ecclesiæ, nec tam sancti Tribunalis, cui præsent tantum viri Ecclesiastici, præsumi aut debet, aut potest.

2294. Et ideo, etsi Corradus *cit. l. 8. c. 5. n. 21.* censet in hoc casu *non relinqui arbitrio prudentis judicis*, quisnam (consideratâ qualitate personarum oratorum) dicatur *pauper*, quis *miserabilis* ad effectum dispensationis in forma pauperum? eo quod particula *tantum* taxativa sit, & ad evitandas fraudes hodie addatur verbum *miserabiles*: contrarium tamen probabilius est, ut tenet Covarru. *l. 2. var. resol. c. 6. n. 8.* Menoch. *de arbitrar. casu 66.* & alij, tum ex fine, propter quem apponitur illud *tantum*, ut jam dictum est, qui revera non videtur posse exigere illum rigorem in dispositione odiosa, qualis est illa clausula; tum etiam ex mente ipsorum Curialium; præsertim, *si ipsi de suo usum addendi eam particulam induxerunt*, ut sentire videtur Corradus relatus supra n. 2292.

§. III.

Quid in dicta clausula veniat nomine laboris, ac industria?

Cum dixerimus clausulam, de qua in præfens, sufficienter verificari, si oratores sustentationem non habeant aliunde, sed ex solo suo labore, ac industria, sumendo *ly solo* juxta dicta §. priori, quæstio est, an nomine *laboris & industria* duntaxat veniat tantum corporalis labor manuum, servilis, mechanicus, agrestis? & non tantum *labor* supponat pro functione vel animi, vel corporis; sed etiam *industria* pro ingenij, sive artis exercitatione, quæ nascitur ex scientia, & providentia, ut tradit Lexicon utriusque juris apud Joannem Kahl V. *Labor & industria*, rectè dicitur *pauperes* (juxta mentem illius clausulæ) & *miserabiles*, non tantum eos, qui *solo labore corporis, sed etiam animi*, sibi querere coguntur suam sustentationem, adeò ut his seclusis & fructibus inde nascentibus victum non habent. Et ratio est, quia non tantum rusticolar, ac opifices, sed etiam alij, statu longè superiores, justissimas causas habere possunt pro dispensatione matrimonij; a qua utique *in forma pauperum* impetranda, si & ipsi adeo tenuis fortunæ sint, ut non nisi ex industria sua vivant, excludendi non sunt.

§. IV.

De attestazione super paupertate, & miserabilitate Oratorum.

Communis doctrina habet, quod Oratores, qui petunt dispensari *in forma pauperum*, quia scilicet solvere non possunt expensas compositionis, & jurium, quæ sibi debita volunt Curiales, cum in forma ordinaria dispensatur, debeant asserere attestationem sui Ordinarij de sua paupertate, & miserabilitate, de quibus jam actum est. Quia tamen sæpe dubitatur, quâ forma talis attestatio præstanda sit? ea subiungimus, quæ etiam ad hunc finem opportuna esse possunt. Quare

Not. 1. ipsos à suo proprio Parocho (si sub uno sint, vel si sub diversis, quemlibet à suo) debere petere attestacionem juratam, & c.

& authenticam, quod revera (secundum dicta superius) adeo pauperes, ac miserabiles existant, ut labore, & industria tantum vivant. Not. 2. hanc attestationem Parochi juratam, & authenticam, referendam in acta Cancellariae ipsius Ordinarii; & antequam ipse testetur, hanc Parochi attestationem esse omnino legitimam, coram se ipso, vel ejus Officiali, seu Vicario Generali (non autem coram Notario seu Cancellario tantum) debere examinari, saltem duos testes, ut ex eorum depositione concludi possit, illos esse pauperes, & miserabiles; & vivere ex propria industria & labore.

Not. 3. examen testium fieri debere juxta sequentia interrogatoria. 1. ut interrogentur testes de nomine, cognomine, patria, aetate, genitoribus, & professione sui ipsorum. 2. de nomine, aetate, patria, & genitorum ipsorum supplicantium, si sciunt. 3. a quanto tempore cognoscant ipsos supplicantes? qua occasione? & an habeant cum ipsis familiaritatem? 4. an sciunt exercitium ipsorum supplicantium, & quale, & quid lucrari possint in illo exercitio? 5. an habeant bona stabilia, vel mobilia, census, mercaturas, creditas, animalia, aut alia bona, & cujus valoris fuerint, & quid ex illis percipiant in anno? 6. an sciunt certam notitiam, ipsos supplicantes nihil aliud habere, & quomodo de his notitiam habeant?

Not. 4. his adimpletis, cum ex depositione testium, de veritate constat, debere concipi attestationem sequentibus verbis: *Prefatos N. N. esse pauperes, & miserabiles, & ex proprio labore, & industria tantum vivere, prout nobis constat ex attestatione proprii Parochi amborum supplicantium, & ex depositionibus duorum vel trium testium fide dignorum, coram nobis seu Vicario, vel Officiali Generali vocatorum, & examinatorum, servata forma instructionis nuper ab urbe transmissae.* In quorum fidem, &c. Si vero possideant aliqua bona, tunc exprimantur in attestatione simul, & valor ipsorum, & quot fructus possint ex illis percipi in anno, &c.

Not. 5. hanc instructionem Anno 1658. ac iterum 1671. ab urbe datam, & acceptam, super forma ab Ordinariis servanda, circa attestationes paupertatis pro illis, qui vel a Sede Apostolica, vel e-

jus Legato, *in forma pauperum*, super aliquo impedimento in matrimonij contrahendis, dispensandi sunt; ac deinde typo vulgatam, eodem anno 1671. 6. Octob. ex Cancellaria Nuntiaturae Apostolicae Viennae, prodidisse. Si autem contingat, quod Oratores propter suam impotentiam ipsi urbem adire, vel alium sui loco mittere non possint, sed cogantur per alium inibi dispensationem *in forma pauperum* sollicitare, praeter attestationem de sua paupertate, simul aliam habere debent, ac exhibere de dicta impotentia; quam *sufficere moralem* (quando impedimentum est relaxandum infra secundum gradum) diximus, cum de hoc superius ageremus.

Quando autem est in gradu propinquiori, etsi aliqui requirant personalem accessum Oratoris, cum is iter potest arripere, esto sit corpore vitiatum, claudus, caecus, debilitatus, ut ex de Justis retulimus in praemissis: credo tamen *ly posse arripere iter* non debere intelligi tam simpliciter, & absolute; sed definiendum arbitrio prudentiali ejus, cui subest: quis enim credat exigi, ut homo debilitatus, fracto corpore &c. accedente tanta paupertate, habens aequae justas causas impetrandi dispensationem, ac ille, qui, quia habet, dat pecuniam, & ob id ab accessu personali urbis liber est, propterea praecise, quod eas expensas solvere non possit, personaliter adire urbem cogatur cum tam gravi, & moraliter non possibili corporis debilitati difficultate.

Illud etiam ad extremum nota, etsi de Justis censent in dispensationibus *in forma pauperum* principaliter attendi honorem mulieris, ut diximus supra, adeoque non recipi causas, nisi quae sumuntur ab eo, quod mulier alias vel insanata maneret, aut gravia scandala nascerentur: receptas tamen esse alias quoque causas, ut videri potest in casu, quem refert Gobat saepe cit. *lr. 9. n. 697.* Ex hoc colliges, paupertatem Oratorum non esse causam sufficientem ad dispensandum in impedimento, sed tantum ad dispensandum *in forma pauperum*, quin scilicet exigatur solutio compositionis, & aliorum jurium, quae pro suis alias emolumentis habent Curiales.